

ZAKŁAD LITERATURY XX i XXI WIEKU
WYDZIAŁ POLONISTYKI UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

Zakład Literatury XX i XXI wieku
Instytutu Literatury Polskiej Wydziału Polonistyki UW
zaprasza na konferencję naukową

Literackie ujęcia polskich modernizacji w XX i XXI wieku która odbędzie się 25-26 kwietnia 2022 roku na Uniwersytecie Warszawskim

Reinhart Koselleck nazwał epokę trwającą od ancien regime'u do Restauracji terminem *Sattelzeit*, który oznacza „okres przełomu”. Absolutystyczny system społeczno-polityczny został wówczas zanegowany i zastąpiony nową formą suwerenności i legalności, opartą na idei ludu i narodu. Okresy przełomowe można potraktować jako wielkie zmiany, które wprowadzają *novum* uznawane za lepsze od dotychczasowego stanu rzeczy. Ewokują one takie koncepty, jak rozwój, progresywność, emancypacja, postęp, unowocześnienie, które w sposób ogólny proponujemy określić mianem modernizacji.

Modernizacje chcemy uczynić głównym tematem planowanej konferencji naukowej, która będzie poświęcona literackim ujęciom ich polskich realizacji w bieżącym i minionym stuleciu.

Zapisując centralną dla sesji kategorię w liczbie mnogiej, zwracamy uwagę na wielość jej wcieleń. Modernizacja łączy się zarówno ze sferą praktyki, jak i idei oraz wizji artystycznych; odnosi się tak do życia grup ludzkich, jak jednostek. Można na nią spojrzeć z punktu widzenia synchronii i diachronii. W pierwszej perspektywie modernizacja jawi się jako zjawisko niejednorodne, pełne ambiwalencji i naznaczone niepokojem. Procesy modernizacyjne bywają zarezerwowane dla centrów lub enklaw albo mają charakter wszechogarniający. Obiecują rozwój, siłę, radość, przygodę, przemianę nas samych i świata, lecz równocześnie grożą zniszczeniem tego, co wiemy i mamy; tego, czym jesteśmy. Wciągają w fascynującą akcelerację, w euforię ponownych narodzin, ale i w wir rozpadu, w chaos i nieznanne. W perspektywie drugiej, diachronicznej, fenomeny modernizacji są rozpięte między dwoma biegunami czasowymi, które Enzo Traverso przypisał każdemu okresowi przełomowemu. Wychodzą od projekcji wychylonej w przyszłość, czyli „horyzontu oczekiwań”, ku któremu kierują się myśli i działania. Kończą natomiast jako element przeszłości, przykuwający spojrzenie zwrócone wstecz i nierzadko wywołujący postawę zrezygnowaną, sceptyczną, wypływającą z pola doświadczenia minionego czasu. Dwubiegunowy obraz okresów przełomowych lub wielkich zmian „na lepsze” byłby jednak zbyt uproszczony. Między skrajnościami utopii i pamięci, jak proponuje je nazwać Traverso, prądy modernizacyjne nie zawsze płyną prostą drogą. Niekiedy generują prądy boczne, alternatywne w stosunku do *novum*, które niesie progresja, a niekiedy również prądy wsteczne, mające stanowić remedium na niepewność i groźbę nowego. Co więcej, pamięć, która ocala od zapomnienia minione modernizacje, nie odwołuje się jedynie do fenomenów historycznych, ale jest również zależna od swojej historii.

W ramach planowanej konferencji naukowej pragniemy zaprosić Państwa do dyskusji nad paradoksami i zawiłymi drogami rozmaitych modernizacji. Zgodnie z tytułem sesji, nasza uwaga jest zogniskowana na literackich obrazach polskich modernizacji - politycznych, społecznych, kulturalnych, indywidualnych. Nie wykluczamy jednak z pola namysłu i innych projektów modernizacyjnych, wypracowanych przez mniejszości narodowe i etniczne, a zaprezentowanych w literaturze polskojęzycznej, na polskim tle polityczno-społeczno-kulturowym.

Zachęcamy do rozważenia w referatach i dyskusjach konferencyjnych zagadnień, które mieściłyby się w następujących obszarach tematycznych, acz niekoniecznie do nich ograniczały:

1. Literackie obrazy, świadectwa i próby zdefiniowania modernizacji jako nośników tego, co nowe, nieznanne, obce, groźne, a także ich zaprzeczeń jako zjawisk o cechach wspólnych i odrębnych.
2. Literackie refleksje na temat czynników animujących ruchy modernizacyjne i przeciwdziałających im; okoliczności sprzyjających i barier; procesów progresywnych i retardacyjnych.
3. Literackie portrety głównych bohaterów i animatorów modernizacji, a także innych i obcych, wykluczonych z projektów modernizacyjnych; służące ich przedstawieniu tropy, figury, fantazmaty, schematy wyobrazeniowe.
4. Literackie ujęcia modernizacji na polu podmiotowym (progresje społeczno-obyczajowe, kulturowe, tożsamościowe, projekty emancypacji, rozwoju zbiorowego i indywidualnego, automodernizacje); podmiotowo-przedmiotowym (nowe modele sprawowania władzy i rozwoju gospodarczego, nowe formy polityki edukacyjnej i historycznej); oraz instytucjonalnym (rola różnych instytucji w interpretacji i wartościowaniu procesów modernizacyjnych).
5. Wyrastające z przedstawień literackich refleksje na temat specyfiki polskich procesów modernizacyjnych oraz roli, jaką odgrywały i odgrywają w nich czynniki: przemocy naśladownictwa, kompleksów, kompensacji, poczucia wstydu i dumy, potrzeby odróżnienia się, oryginalności albo obrony tego, co swojskie.
6. Literackie (świadome) reprezentacje i (mimowolne) ujawnienia związków modernizacji z ideologią, zwłaszcza radykalną; polityczność modernizacji.
7. Literacka aktywność modernizacyjna: awangarda, neawangarda, postawangarda; przeprowadzane w polu literatury bunt, rewolucje, kontrewolucje, rewolucje konserwatywne.
8. Równoległości i punkty styku modernizacji politycznej, społecznej oraz artystycznej, a zwłaszcza literackiej.

Prosimy o przesłanie tematów wystąpień wraz ze streszczeniami (nieprzekraczającymi 1800 znaków) na adres: modernizacje2022@gmail.com do **30 września 2021 roku**. Do **30 listopada 2021 roku** poinformujemy, które referaty znajdują się w programie sesji. W późniejszym terminie prześlemy referentom szczegóły organizacyjne. Planujemy konferencję w formie tradycyjnej, ale nie wykluczamy formy hybrydowej w razie pogorszenia się sytuacji epidemicznej w kraju.

Oplata konferencyjna, przeznaczona na wydatki związane z organizacją sesji, wynosi 400 zł.

Prosimy o nadsyłanie tekstów pokonferencyjnych do **30 czerwca 2022 roku** na podany adres mailowy. Po uzyskaniu pozytywnych recenzji ukażą się one w numerze specjalnym czasopisma naukowego lub recenzowanej monografii zbiorowej.

Serdecznie zapraszamy do udziału w spotkaniu.

W imieniu Zakładu Literatury XX i XXI wieku

Dr Karol Hryniewicz
Dr Jagoda Wierzejska
Prof. Tomasz Wójcik

Patronat:

